

EGE BÖLGESİ COĞRAFYASI

Prof. Dr. M. Suna DOĞANER 2022-2023 öğretim yılı

1.1.Bölgenin Yeri ve Sınırları

Ege Bölgesi yaklaşık 85 000 km² yüzölçümüyle Türkiye yüzölçümünün % 11 ini kaplamaktadır. Bu yüzölçümüyle Doğu Anadolu Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, Akdeniz Bölgesinden sonra Türkiye'nin 5. büyük bölgesidir. 1941 yılında I. Türk Coğrafya Kongresine göre çizilen sınırlarıyla kuzeyde Marmara Bölgesi, doğuda İç Anadolu Bölgesi, güneydoğu ve güneyde Akdeniz Bölgesi'yle komşudur.

Ege Bölgesi'nin kuzeyde Marmara Bölgesi'yle olan sınırı, batıda Baba Burnu'ndan başlar. Edremit Körfezi'nin kuzeyinde yükselen Kazdağları'nı Ege Bölgesi'ne alarak dağın kuzey yamaçlarından geçer. Edremit-Havran ovasını Ege Bölgesi'ne bırakarak güneye kıvrılır ve Sındırgı'nın güneyine kadar Marmara Denizi ve Ege Denizi arasında su bölümü çizgisini izler. Sındırgı doğusunda kuzeye dönerek Susurluk nehri çevresindeki ovaları Marmara Bölgesi'ne, İçbatı Anadolu Eşiğini Ege Bölgesi'ne bırakır. İçbatı Anadolu Eşiği'nin bir parçası olan Uludağ, Bursa şehri ve ovasıyla sıkı bağlarından dolayı Marmara Bölgesi'nde bırakılarak, sınır Domaniç-Yirce dağlarının kuzey eteğini izler ve bu dağları Ege Bölgesi'nde bırakır.

Bölgeyi İç Anadolu Bölgesi'nden ayıran sınır, İçbatı Anadolu Eşiğini Ege Bölgesi'nde bırakarak kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanır. Eskişehir'in güneybatısında Türkmen Dağı'yla, Afyon'un kuzeydoğusunda Emir Dağı bölge sınırları içinde kalır. Emir Dağı'ndan sonra sınır çizgisi güneybatıya döner, Bolvadin'in doğusundan geçer, Sultan Dağları'nın kuzey ucuna ulaşır. Buradan itibaren Akdeniz Bölgesi'yle sınır başlar.

Ege Bölgesi Sınırları

Ege Bölgesi'ni Akdeniz Bölgesi'nden ayıran sınır kuzeydoğu- güneybatı doğrultusunda düz bir hatla devam eder. Sultan Dağları'nın kuzey ucundan başlar Köyceğiz Gölü batısında Karaağaç Körfezi'nde Akdeniz'e ulaşarak sona erer. Dağlık bir alanı izleyen bu sınır çizgisinin ayırımında yükseklik, su bölümü çizgisi, iklim, bitki örtüsü gibi ölçütler kullanılmıştır. Sınırın Karaağaç Körfezi'nden Dinar'a kadar olan kısmı dağlık bir alandan geçer, sınırın her iki tarafında dağlar arasında ovalar yer alır fakat yükseklikleri farklıdır. Ege Bölgesi'nde kalan ovaların yükseltisi deniz seviyesine daha yakın (ortalama 600m), Akdeniz Bölgesi'nde kalan ovalar deniz seviyesinden daha yüksektir(800m). Sınırın her iki tarafında akarsuların akış yönü de farklıdır. Sınırın batısında sular Ege Denizi'ne dökülürken doğusunda Akdeniz'e dökülürler

Dinar'dan sonra sınır tekrar farklı iki bölgeyi ayırır. Sınırın doğusunda yüksek dağlık alanlar ve bunlar arasında tektonik çukurluklarda göller bulunmaktadır. Bu sınırın batısında Ege Bölgesi'nin İçbatı Anadolu Eşiği'nin orta yükseklikteki düzlükleri yer almaktadır. Sınırın doğusu daha dağlık ve yüksektir batısında ise dağlar kesintiye uğrarlar. Sınırın Akdeniz Bölgesi'nde kalan Göller Yöresi olarak adlandırılan kısım daha yağışlı bitki örtüsünde ormanların yer alması bakımından da Ege Bölgesi'nden farklıdır.

Bu sınırın batısında Ege Bölgesi'nde kalan dağlar Batı Toros Dağları'na bağlı özellikler göstermez. Batıda dağlar ve aralarına giren vadiler oluşum bakımından Ege Bölgesi yapısı gösterir(sadece Datça ve Bodrum ve Bozburun Yarımadalrı oluşum bakımından Batı

Toros Dağları'na bağlıdır) .Sınırın doğusunda dağlar Batı Toros Dağları'na bağlı karakter gösterir ve kıvrılarak yükselmişlerdir. Bu özellik de iki bölge arasında sınır çizilirken göz önüne alınmıştır.

Türkiye'nin diğer coğrafi bölgelerinde olduğu gibi, coğrafi bölge sınırları ve il sınırları birbiriyle çakışmaz. Ege Bölgesi'ndeki illerin bazı ilçeleri komşu bölgelere girer, Ege Bölgesi de komşu illerin bazı ilçelerini alır. Ege Bölgesi İzmir, Manisa, Kütahya, Aydın, Uşak illerinin tamamını sınırları içine alır. Muğla ilinin Köyceğiz, Dalaman, Ortaca, Fethiye ilçeleri, Denizli ilinin Acıpayam, Çameli, Serinhisar, Beyağaç ilçeleri, Afyon'un Dinar, Dazkırı, Başmakçı ve Evciler ilçeleri Akdeniz Bölgesi'ne, Afyon'un Sultandağı ilçesinin bir kısmı İç Anadolu Bölgesi'ne girer. Ege Bölgesi komşu bölgelerdeki illerin bir kısım topraklarını da içine alır. Balıkesir'in Ayvalık, Burhaniye, Edremit, Havran, Savaştepe ve Dursunbey, Bursa'nın Orhaneli, Büyükorhan, Harmancık, Keles ilçelerinin bir kısmı Ege Bölgesi'ne girmektedir. Ayrıca Çanakkale, Bilecik ve Eskişehir illerinden az miktarda toprak Ege Bölgesi'ne girmektedir.

1.2.Yüzey Şekilleri

1.2.1 Dağlık Alanlar

Ege Bölümü'nde dağlık alanların özelliği doğu-batı doğrultulu dağ sıraları ve dağ dizileri şeklinde uzanmalarındır. Doğü-batı doğrultulu dağ sıraları aynı doğrultulu vadilerle ayrılır. İçbatı Anadolu bölümünde ise dağ dizileri şeklindedir.

Ege bölümünde dağların ve vadilerin bu şekilde oluşumu bölgenin jeolojik dönemlerde geçirdiği aşamalarla ilgilidir. Ege bölgesinin temelini oluşturan Menderes masifi Paleozoik'ten önce oluşmuş, Paleozoik ortalarında kıvrılmaya uğramış ve daha sonra aşınarak Miosen başlarında üzerinde basık bir topografya oluşmuştur. Üst Miosen'den itibaren yeni yer hareketleri ile sert temel yer yer kırılmış, kırıklar boyunca oluklar şeklinde çukur alanlar meydana gelmiştir. Bu çukurlar arasında eski kütle ve kenar kıvrımlar yüksek kütleler halini almıştır. Pliyosen sonu ve Pleistosen başlarında tekrar faylanmalar olmuş ve graben sahaları tekrar çökmeye başlamıştır. Bu hareketlerden sonra tekrar yükselen sahalarda şiddetli bir aşınma ve grabenlerde de aşırı bir birikme meydana gelmiştir. Pleistosen ve Holosen başlarında da bilhassa Gediz, B.Menderes ve K.Menderes grabenlerinde kırılma hareketleri devam etmiş ve graben alanlarında çökmeler ve parçalanmalar meydana gelmiştir.

Ege Bölgesi'nde horst halinde yükselen dağlar ve aralarındaki graben sahaları kuzeyden güneye doğru şunlardır:

Kuzeyde Kazdağları'yla (1774 m) güneyde Madra Dağı (1344 m) ve Kozak Dağı (1051 m) arasına Edremit Körfezi ve Edremit-Havran Ovası girmiştir. Bakırçay vadisi ve Gediz vadisi arasında Yunt Dağı (1075 m) yer alır.

Gediz vadisi ile K.Menderes vadisi arasında Bozdağlar (2159 m) ve Nif Dağı (1506 m), Manisa Dağı (1513 m) ve Yamanlar Dağı bulunmaktadır.

K.Menderes vadisi ve B.Menderes vadisi arasında Aydın dağları (1819 m) uzanır ve batıda Dilek Yarımadası'nda Samsun (Dilek) Dağı (1237 m) yer alır. Küçük Menderes vadisi ile birbirinden ayrılan Bozdağlar ve Aydın Dağlarının bütününe Küçük Menderes Masifi denir. Bu masifin yapı birliği kuzeydeki (Gediz Ovası) ve güneydeki (Büyük Menderes Ovası) ovaların kenarında bulunan fakat Küçük Menderes Ovası kenarlarında görülmeyen birikim elemanlarından anlaşılır. Philipson tarafından *Tmoloschutt* (Bozdağlar'ın eski adı) adı verilen bu depolar K.Menderes Masifi'nin III. Zaman sonunda yükselmesi sırasında yeniden etkinliğe geçen aşınım sonucunda Gediz ve B.Menderes vadisi kenarında birikerek yüzlerce metre kalınlığa ulaşmışlardır.

Ege Bölümü'nün diğer dağları B.Menderes vadisinin güneyinde Mentеше Yöre'sinde Beşparmak Dağı (1350 m), Madran Dağı (1617 m), Karıncalı Dağ (1703 m) ve Babadağ (2300 m) , Denizli yöresinde Ege Bölgesi'nin en yüksek dağı olan Honaz Dağı (2528 m)dır.

İçbatı Anadolu Bölümü'nde dağ sıraları yerine dağ dizileri görülür. Bu dağlar kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda birkaç dizi oluşturur. En doğudaki diziyi Yirce-Domaniç Dağları (1845 m), Türkmen Dağı (1826 m) ve Emirdağ (2307 m) oluşturur. Bu dizinin batısında Orhaneli-Afyon arasında uzanan alçak bir alan yer alır. Bu alanın batısında güneydoğudan kuzeybatıya doğru ikinci dizi yer alır. Bu diziyi, Eğrigöz Dağı (1931 m), Şaphane Dağı (2120 m), Murat Dağı (2309 m), Sandıklı (Kumalar, 2250 m),Burgaz Dağı,Akdağ(2089m) oluşturur.

Bu dağların batısında Simav Dağı (1801 m) ve Demirci Dağları (1595 m) yer alır. Bu dizinin batısında geniş bir plato uzanır. Gediz Ovası'na dik yamaçlarla inen ve yüksekliği kuzeydoğuda 1000m yi aşan bu platoya **Gördes- Uşak Platosu** denir.

1.2.2 Ovalar

Ege Bölgesi ovaları oluşumlarına göre gruplandırılacak olursa çoğunluğu **tektonik kökenli ovaların** alüvyal dolgulu çöküntü ovaları grubuna girer. Bu ovalar, bölgede orojenik hareketlerden sonra oluşan epirojenik hareketlerin etkisi altındaki, kırılma ve çökme sonucu oluşan geniş alanların çevreden gelen malzemeye (volkanik veya alüvyon) dolması sonucu oluşmuştur.

Ege Bölgesi'nin doğu-batı doğrultulu grabenlerini oluşturan Edremit, Bakırçay, Gediz, K.Menderes ve B.Menderes havzalarında deltalar haricindeki ovalar, **alüvyal dolgulu çöküntü ovaları** grubuna girer. İçbatı Anadolu Bölümünde ovaların büyük bir kısmı da bu gruba girer (Kütahya, Simav, Afyon, Sandıklı, Şuhut ovaları). İçbatı Anadolu Bölümünde Uşak ve Banaz ovaları ise Uşak Deresi ve Banaz Çayı tarafından oluşturulmuş "**farklı aşınım ovaları**"dır. Bu ovalar tektonizma ile ilgisi olmayan akarsuların az dirençli yamaçları aşındırmasıyla oluşan akarsu boyunda az eğimli ovalarıdır. Bakırçay(Çandarlı ovası), Gediz(Menemen Ovası), K.Menderes(Selçuk Ovası) ve B.Menderes deltaları, **delta ovaları** grubuna girer. Ege Bölgesi'nin bir diğer ova grubunu karstik yörelerde "**karstik ovalar**" oluşturur (Muğla ve Yatağan polyesi gibi).

Kuzeyden itibaren Edremit grabeni içinde **Edremit-Havran ovası** yer alır. İçinden Havran çayı geçer.

Doğu-batı doğrultusunda 90 km uzunluğunda bir vadide yer alan **Bakırçay Ovası**, dağ yamaçlarının birbirine yaklaştığı yerlerde parçalara bölünerek farklı isimler alır. Doğu ucunda Gelembeye Ovası, batıya doğru Kırkağaç ovası, Soma ovası, Kınık Ovası, Bergama Ovası yer alır. Kıyıda Bakırçay delta ovası (Çandarlı Ovası) yer alır ve bu delta Köprübaşı Boğazı ile Bergama Ovası'na bağlanır.

Gediz ovasının asıl kısmı doğuda Salihli yakınlarında başlar. Batıda Menemen Boğazı'na kadar uzanır. Bu asıl ovaya Salihli-Manisa Ovası adı da verilir. Bu ovanın kuzeyinde Akhisar Ovası, güneyinde Kemalpaşa Ovası yer alır. Menemen Boğazı'ndan sonra Menemen Ovası bir delta ovasıdır. **K.Menderes Ovası** doğuda Kiraz ovasıyla başlar doğu-batı doğrultusunda 100km boyunca uzanır. Batıda Cumaovası'nda son bulur. Cumaovası ile bir delta ovası olan Selçuk Ovası arasına alçak tepeler girer. Ovanın yükseltisi doğudan batıya azalır. Kiraz ovasında 370 m. Selçuk Ovasında 8 m. yüksekliğindedir.

B.Menderes Ovası üç kısma ayrılır. Yukarı B.Menderes ovası Sarayköy Ovasıyla başlar. Bu ovaya kuzeyden Buldan Ovası, güneyden Denizli ovası açılır. Buharkent'e kadar devam eder. Orta B.Menderes Ovası batıda Buharkent ile doğuda Gümüşdağı arasında ovanın en büyük kısmını oluşturur (120km). Aşağı B.Menderes ovası ise nehrin doldurduğu delta ovasıdır(Balat ovası).

İçbatı Anadolu ovaları Kütahya, Altıntaş, Örencik (Çavdarhisar), Simav, Afyonkarahisar, Sandıklı, Şuhut, Çölovası, Çivril, Uşak ve Banaz ovalarıdır.

1.3. Kıyı Jeomorfolojisi

Ege Denizi kıyıları, Anadolu'nun en fazla körfezlere, koylara bölünmüş en uzun kıyısıdır. Kıyının bu şekli almasında başlıca etken kuzey-güney yönlü kıyı çizgisinin, doğu-batı yönlü dağları ve grabenleri (çöküntü çukurları) dikine kesmesidir. Holosen Transgresyonu ile vadilerin aşağı kısımlarında geniş ve büyük körfezler (Edremit Körfezi, Çandarlı Körfezi, İzmir Körfezi, Kuşadası Körfezi, Güllük Körfezi, Gökova Körfezi) küçük vadi ağızlarında girintili çıkıntılı küçük körfez ve koylar oluşmuştur. Dağlık alanların eteklerinde yüksek kıyılar oluşurken akarsu deltalarında alçak kıyılar oluşmuştur.

Topografyaya göre kıyı tasnifinde dağların denize dik olarak uzandığı kesimlerde enine yapılı yüksek kıyılar görülür. Karaburun Yarımadası'nda dağlar kıyıya paralel olarak uzandığından burada boyuna yapılı yüksek kıyılar görülür. Gökova Körfezi'nin güneydoğusunda küçük akarsu ağızlarında tektonik nedenlerle veya kayalıklara bağlı olarak oluşmuş yarım daire şekilli "anslı" veya "rialı" kıyılar yer alır. Bu koyalara yerel olarak "bük" adı verilmiştir. (Kargı bük, Çamaltı bük, Akbük, Kumlubük, Boynuz bükü, Fesleğen bük, Hurmalı bük gibi.)

Kıyı ovaları ve deltalarında oluşan alçak kıyılarda karadan gelen alüvyonların deniz tarafından tasnif edilmesiyle “lagünlü kıyılar” oluşmuştur (Gediz, B.Menderes, K.Menderes deltaları lagünlü kıyılardır).

Ege Denizi kıyılarının şekillenmesinde tektonik, iklim salınımları, östatik deniz yüzeyi değişimleri yanında bir diğer etken alüvyonlaşmadır. Kıyı çizgisine son şeklini veren etken, akarsuların iç kısımlardaki toprak erozyonuna bağlı olarak taşıdığı malzemeyi, deltalarda biriktirmesidir. Deltaların hızla ilerlemesinin nedenleri ise akarsu ağzlarında gelgit olaylarının mevcut olmaması, akarsuların taşıdığı alüvyon miktarının fazla olması ve denizaltı topografyasıdır.

Ege Denizine dökülen 4 büyük akarsudan birisi olmasına rağmen Bakırçay Deltası diğerlerine göre daha az ilerlemiştir. Bunun nedeni Aşağı Bakırçay Ovası deniz seviyesine yakın olduğu için getirdiği alüvyonlarla öncelikle bu ovayı doldurmuştur. Deltada günümüzden 2700 yıl önce liman olarak kurulan *Elaiia* kenti kıyıdan 350 m içeride kalmıştır. Antik liman bataklık durumdadır.

Yamanlar dağı ve Dumanlı dağı arasındaki boğazdan (Gediz Boğazı) geçen Gediz nehrinin üçgen şekilli deltası üzerinde eski yatakları bulunmaktadır. Kaklıç Köyü yakınından geçen eski yatak Gediz nehrinin 1886 yılına kadar aktığı yataktır. Nehrin İzmir Körfezini doldurma tehlikesi nedeniyle 1886 yılında nehrin yatağı Menemen yakınlarında batıya çevrilmiştir. Eski kaynaklara göre Gediz nehri Menemen’in kuzeyinde Görece köyüne 3 km uzaklıkta *Temnos* şehrinin yakınında *Hermeios* (Gediz) koyuna dökülüyordu. Delta alanı tümüyle büyük bir körfez iken Gediz bu körfezi getirdiği alüvyonlarla doldurmuştur. Körfezdeki adalar günümüzde tepe halindedir (Değirmentepe, Taşlıtepe, Üçtepelere,). Küçük dereler de getirdiği alüvyonlarla çizgisini denize doğru ilerletmiştir. İzmir Körfezinin kuzeydoğusunda bir yarımada üzerinde kurulan Eski İzmir (*Smyrna*) antik dönemlerde ismi *Meles* olan çayın getirdiği alüvyonlarla kıyı ilerleyince yarımadaının iki liman işlevi kaybolmuştur (günümüzde Bayraklı Höyük). M.Ö. 3000-300 yılları arasında burada kalan kent M.Ö 3.yüzyıldan itibaren körfezin doğusunda önünde bir iç liman olan Kadife Kale (*Pagos Dağı*) eteğine taşınmıştır. Günümüzde bu iç liman da dolmuş durumdadır

K.Menderes nehrinin neden olduğu kıyı ilerlemesini de, *Efes* kentinin tarihinden öğreniyoruz. Kent ilk olarak Panayır Dağı eteklerinde bir liman kenti olarak yer almaktadır. Bu da bize M.Ö. X. Yüzyılda kıyı çizgisinin içeride olduğunu göstermektedir. M.Ö. 4. yüzyıldan itibaren kentin limanı dolmaya kıyı çizgisini ilerlemeye başlamıştır. M.Ö. 3. yüzyılda (M.Ö. 286) kent günümüzde kalıntıların olduğu yeni yerine taşınmıştır fakat kıyı çizgisini ilerlemeye devam etmiştir. Sönükleşen kent ilk kurulduğu tepenin etrafında Ayasuluk (Selçuk) olarak kara kenti olarak yaşamına devam etmiştir.

B.Menderes nehri de içeriye doğru sokulan büyük bir körfezi doldurarak kıyı çizgisini ilerletmiştir. Bafa gölü, körfezin bir koyu iken alüvyonlarla önü kapanarak koy şekline dönüşmüştür. Körfezin kuzey kıyısında *Priene*, güney kıyısında *Myus*, batı ucunda *Milet* kentinin limanları dolarak işlevini kaybetmiştir. M.Ö. 5. yüzyılda kıyı çizgisi *Priene* ve *Myus* arasındadır. M.Ö. 4. yüzyılda *Milet* limanı dolmaya başlamıştır. M.Ö. 2. yüzyılda bütünüyle

dolarak liman işlevini kaybetmiştir. Milet kıyısından 8 km içeride kalmıştır. B.Menderes nehri yılda 6.10 m ilerlemiştir.

Sonuçta Ege Denizi kıyıları akarsuların getirdiği alüvyonlarla değişime uğramıştır. Antik dönemin liman kentleri kıyından içeride kalmıştır(*Efes, Milet* gibi). Bunlar günümüzde arkeolojik turizme hizmet etmektedir. İnsanlar bu doğal olaydan sonra delta alanlarından yerleşme uzaklaşmıştır. Delta alanları günümüzde ekolojik açıdan en zengin alanlar olarak kalmıştır. Ege Denizi kıyılarının girintili çıkıntılı yapısı bölgeye turizm açısından büyük zenginlik katmıştır. Akdeniz iklimini etkisi altında bu koylar deniz turizmi açısından çok gelişmiştir.

1.4.Hidroğrafya

1.4.1 Akarsular

Ege Bölgesi'nin sularının büyük bir kısmı Ege Denizi'ne dökülür. Edremit, Bakırçay, Gediz, K.Menderes ve B.Menderes havzaları bütünüyle Ege Bölgesi'nde kalır ve bu nehirler Ege Denizine dökülürler. Fakat bölgenin bir kısmı sularını Marmara Denizi'ne gönderir. İçbatı Anadolu Bölümü'nde Dursunbey-Kütahya Yöresi Susurlu nehrinin kolları olan Değirmencik çayı, Mustafakemalpaşa Çayı (Kirmastı çayı), Adırnaz çayı ile Marmara Denizine gönderir. Afyon Yöresi ise Sakarya nehrinin kolu Porsuk çayı ile sularını Karadeniz'e gönderir. Ege Bölgesi'nin denize akışı olmayan çayı, Afyon Ovası'ndan geçen ve bölge dışında Eber gölüne dökülen Akarçay'dır. Bölgede Murat Dağı-Dumlupınar Eşiği, su bölümü çizgileri için önemli bir düğüm alanı olup, sular bunun etrafında ayrı ayrı akımlara yönelir (Banaz çayı ve Gediz nehri Ege Denizi'ne, Adırnaz ve Mustafakemalpaşa Çayı Marmara'ya, Porsuk çayı Karadeniz'e, Akarçay Eber gölüne).

Ege Bölgesi akarsuları genellikle yağışlarla beslenirler. Genel olarak akarsularda seviyenin en düşük olduğu ay ağustostur. Yazın çok sıcak olduğu için buharlaşma da kuvvetlidir. Bu nedenle yaz mevsiminde bazı akarsular kururlar. Sonbahar yağmurlarıyla ve buharlaşmanın azalmasıyla ilgili olarak seviye yükselmeye başlar ve şubat'ta en yüksek seviyeye ulaşırlar. Ancak B.Menderes nehrinin yukarı yatağında karlar ilkbaharda eridiği için en yüksek seviye mart ve nisan ayındadır.

Bakırçay havzası bütünüyle Ege Bölgesi içindedir. Bakırçay ana kaynağını Gölcük yaylasının doğu yamaçlarından alır. En önemli kolu Yağcılı Dere ise Kınık ovasında kuzeyden karışır. 129 km. uzunluğunda olan Bakırçay, ovaları aştıktan sonra Çandarlı Körfezi'ne dökülür.

Gediz nehri, ana kaynağını Murat Dağı'ndan alır. Gördes-Uşak Yaylasına gömülen bir vadiden aktıktan sonra Salihli yakınlarında Gediz Ovası'na girer. Burada güneydoğudan gelen Alaşehir Çayı, Salihli yakınlarında Bozdağlardan gelen Sart suyunu alır. Manisa yakınlarında kuzeyden Kumçayı (Akhisar Çayı) güneyden Kemalpaşa Çayı (Nif Çayı)'nı Çayını) alır. Menemen Boğazından geçtikten sonra denize dökülür. Murat dağından denize

kadar 401 km uzunluğundadır. Üzerinde taşkınları önlemek için Demirköprü Barajı yapılmıştır.

K.Menderes Nehri kaynağını Bozdağlar'dan alır. K.Menderes ovasında menderesler çizerek akar Selçuk Boğazından geçer ve Kuşadası körfezine dökülür. Uzunluğu 175 km'dir.

B.Menderes Nehri ana kolu kaynağını, Işıklı gölünü oluşturan kaynaklar ve çevresindeki kaynaklardan alır. Çivril ovasından geçen Hamam çayını, Murat Dağından doğup Banaz ovasından geçen Banaz çayını aldıktan sonra, Sarayköy ovasında güneydoğudan gelen Aksu'yu (Çürüksu) alır. Bu kollarla güçlenen nehir asıl ovada güneyden Karacasu(Vandalas çayı), Akçay ve Çine suyunu alır. Bafa gölü batısından geçerek denize dökülür. Ana yatak 584 km uzunluğundadır. Banaz çayı ve ana kolun kavşak yerinde Adıgüzel Barajı kurulmuştur.

1.4.2 Göller

Ege Bölgesi göller bakımından zengin değildir. Çamiçi gölü(Bafa gölü)), eski adıyla *Latmos* körfezinin B.Menderes nehrinin getirdiği alüvyonlarla denizden ayrılmasıyla oluşmuş “**alüvyal set gölü**”dür. Göl bir kanalla B.Menderes nehriye bağlıdır. Gölü besleyen en önemli kaynak taşkın dönemlerinde B.Menderes nehri sularıdır. Gölün kuzeybatı bölümüne **Serçin gölü** adı verilir

Marmara Gölü Salihli'nin kuzeybatısında yer alır. Göl doğuda Gediz ovasından, kuzeybatıda Akhisar ovasından alüvyon setleriyle ayrılmıştır. Oluşumu bakımından “**alüvyal set gölleri**” gurubuna girer. Mevsimsel bir göl karakterinde iken 1953 yılında göl kıyısına 10km uzunluğunda bir sedde yapılarak ve Gördes ve Kum çaylarının suyu göle verilerek rezervuara dönüştürülmüştür.

Işıklı gölü B.Menderes nehri kaynakları üzerinde yer alır. Göl bu kaynaklar ve B.Menderes nehrinin iki kolu tarafından beslenir. 1968 yılında baraj gölüne çevrilmiştir.

Gölcük, Bozdağlar üzerinde yer alır. Akarsu aşınmasıyla oluşup sel ve derelerle aşınıp genişleyen bir vadide suların birikmesiyle oluşmuştur. Tabakçayı -yukarı yatağında adı Kocaçay-, Gölcük gölü oluk vadisinin sularını toplar ve Gediz'e taşır.

Bölgenin diğer gölleri lagünlerdir. Bakırçay deltasında Dalyan gölü, Gediz deltasında Homa, Çilazmak, Kırdenez, Taş gölleri, K.Menderes deltasında Çakal ve Gebekirse gölleri, B.Menderes deltasında Karine, Deringöl, Karagöl, Akköy dalyanı lagündür.

1.4.3.Oseanografya

Hydroğrafyanın okyanus ve denizlerle ilgili koluna oseanografya adı verilir. Denizlerin fiziki açıdan incelenmesi, hidrolojik özellikleri(deniz suyunun bileşimi, gazlar, sıcaklık), dalgalar, gelgit olayları, akıntılar, deniz buzları, denizaltı topoğrafyası vb. kapsar. Beşeri açıdan ise insanlar denizden çok çeşitli şekillerde faydalanırlar. Bunlar ulaşım, balıkçılık, tuz üretimi, petrol çıkarımı, mineral kaynaklarından faydalanmak, deniz yatağı madenciliği, dalga

enerjisi, deniz suyundan tatlı su elde etmek, buz dağlarından tatlı su elde etmek, su sporları açısından faydalanmak (dalgıçlık, sörf, kürek çekmek, yüzmek, yelken, su kayağı) vb.dir.

1.4.3.1.Ege Denizi

Ege Denizi Türkiye ve Yunanistan arasında yer alan bir denizdir. Oseanografik açıdan incelenmesi için denizin bütün olarak ele alınması gerekir. Ege Bölgesi açısından bakılırsa bölgenin başladığı Baba Burnu'ndan güneyde son bulduğu Karaağaç Körfezi'ne kadar olan kısmında oturan Ege Bölgesi halkı için sağladığı olanaklar açısından incelemek gerekir.

Ege Denizi'nin bölgeye sağladığı bir ekonomik kaynak balıkçılıktır. Türkiye denizlerinde balık üretiminin %77 oranında Karadeniz, %9 Ege Denizi, %5 Akdeniz,%5 Marmara Denizi'ne aittir. Fakat Ege Denizi kıyısındaki çok sayıda yerleşme Akdeniz ikliminin etkisiyle turizm yönelmiş ve balıkçı kasabaları turizm merkezlerine dönüşmüştür. Akdeniz ikliminin etkisi altında deniz suyu sıcaklığı yüzeyde yaz mevsiminde 23°C-24°C dir. Bunun bölgeye etkisi turizm açısından uzun bir mevsim sağlamasıdır. Ege Denizi'nin jeolojik dönemlerde *Aegeis* veya *Egeid* adlı kara parçasının büyük bir bölümünün sular altında kalmasıyla oluşmuştur. Bu oluşumun bölge üzerine etkisi girintili çıkıntılı koylar ve körfezlerle bölgeye uzun bir kıyı şeridi sağlamasıdır. Ege Denizi kıyı jeomorfolojisi ve iklimin birlikte sağladığı olanakla turizm açısından Türkiye'nin en önemli kıyısıdır. Kuzeyde Edremit Körfezi kıyılarından başlayarak Marmaris'e kadar uzanan kıyıda çok sayıda kıyı turizm merkezinin gelişmesinin ana nedeni budur. Turizmle birlikte denizden su sporları açısından yoğun bir şekilde faydalanılır.

Dünya'da denizlerden en çok faydalanma şekli deniz taşımacılığıdır(yük, yolcu).Ege Bölgesi kıyısındaki liman, iskele ve yat limanları deniz taşımacılığı sağlar. İzmir limanı bölgenin en büyük yük ve yolcu limanıdır. Akçay, Dikili, Ayvalık, Kuşadası, Çeşme, Bodrum, Datça, Marmaris liman ve iskeleleri, ayrıca balıkçı barınakları ve yat limanlarıyla bölge deniz taşımacılığından faydalanır.

Akdeniz ikliminin yazları kurak özelliği özellikle yaz mevsiminde nüfusu artan tatil beldelerinde su sorunu ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle deniz suyundan tatlı su elde edilmesi artmaktadır. Yaklaşık 60 otel bu şekilde su elde etmektedir.

Deniz suyundan tuz elde edilmesi Gediz Deltası'nda Çamaltı tuzlası ve Ayvalık tuzlasında yapılmaktadır. Denizden alınan su havuzlarda buharlaştırılarak tuz elde edilmektedir.

1.5.Bitki Örtüsü

Ege Bölgesi'nde Akdeniz İklimi vadilerin etkisiyle iç kısımlara kadar sokulur. İçbatı Anadolu Bölümü ise karasal iklimin etkisi altında kalır. Ege Bölgesinin bitki örtüsü Akdeniz Bitki Coğrafyası bölgesine girer. Ege Bölgesi'nde ormanlar, Yamanlar dağı, Manisa Dağı, Bozdağlar, Menteşe yöresindeki dağlık alanlarda kuzey yamaçlarda yer alır(meşe, karaçam, kestane).Dağların kuzeye bakan yamaçlarında nemli ormanlar görülür(karaçam, kestane vb). Nemli ormanlarda fıstık çamı topluluklarına Kozak yaylası, Koçarlı, Torbalı, Mordoğan,

Kemalpaşa Dağı(Nif dağı)'nda rastlanır. Fıstık çamlarının en yoğun olduğu yer Kozak yaylasını çevreleyen tepelerdir. Kozak köylerine çam fıstığı önemli bir gelir sağlamaktadır.

Dağların güney yamaçlarında ise kurakçıl ormanlar görülür. Bu ormanların alt kısımlarında makiler görülür. Makiler Ege kıyılarından başlar ve akarsu vadileri boyunca iç kısımlara sokulur. Kızılçam ormanlarının tahrip edildiği yerler makilerle kaplanmıştır(kermez meşesi, mersin, kocayemiş, katır tırnağı, sandal, keçiboynuzu). Maki topluluklarının üst sınırı güneyde 800m.ye kuzeyde 500m.ye kadar çıkabilir. Makilerin tahrip edildiği yerlerde bodur çalı toplulukları ortaya çıkar. Bunlara frigana(garig) denir. Garigler, Gediz ovası'nın güneye bakan yamaçlarında, Çeşme Yarımadasında görülebilir.

İçbatı Anadolu'da meşe ve karaçam ormanları görülür. İçbatı Anadolu'da Murat dağı'da nemli ormanlar görülür(kayın, ıhlamur, kızılıçık, fındık).

Ege Bölgesi'nin doğal bitki örtüsünde hâkim ağaçlar kızılçamlardır. Kızılçamlar bölgenin en yaygın ve tipik ağacıdır. Kızılçamlar kuraklığa dayanıklı, ışık isteği fazla özelliğiyle Akdeniz ikliminin ağacıdır. Bölgede Bozdağlar, Aydın Dağları, Menteşe Yöresi dağlarında güneye bakan yamaçlarda 1000m ye kadar çıkarlar. Kıyı kuşağından başlayarak Akdeniz ikliminin sokulduğu vadilerin içlerine sokulurlar. Kızılçam ormanlarının alt katı maki türleri bakımından zengindir. Ege Bölgesinde İçbatı Anadolu'ya kadar dağların yamaçları kızılçamlarla kaplıdır. İçbatı Anadolu'da ise iklim ve koşullar kızılçamın verimli yetişmesine uygun değildir.